

Naročnina mesečno
25 Din, za inozem-
stvo 40 Din — ne-
deljska izdaja ce-
loletno 96 Din, za
inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v
Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba 2050 — nočna 2996, 2994 in 2050

Izhaja vsak dan zjutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

Ček. račun: Ljub-
ljana št. 10.650 in
10.349 za inzerate;
Sarajevo št. 7563,
Zagreb št. 59.011,
Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitar-
jeva 6, telefon 2992

SCLOVENECE

Načrtno gospodarstvo

Odkar je v gospodarstvo uveden sistem svobodne konkurence, opazujemo, da se približno vsake deset let pojavi neka črna gospodarska depresija, ki vedno zajame, vsaj v svojih posledicah, več držav hkrati. Takšne periodične gospodarske krize so se javljale 1815, 1827, 1836, 1847, 1857, 1866, 1873, 1882, 1890, 1900, 1907, 1913 in po vojni 1920, 1921, 1929, 31, 32 — kdo ve? Morda tudi še 1933... To je ravno! Med tem ko so bile vse dosedanje krize ciklične in se jih je smatralo za naraven proces v kapitalističnem gospodarstvu, ki prinašajo potem še večji gospodarski razmah in blagoslov, in torej proti kapitalističnemu redu kot takemu niso nič bistvenega dokazovale — so poznaveci obstoječega gospodarstva spričo sedaj trajajoče krize mnogo bolj skeptični. V gospodarskih krogih je skoraj enodušno splahnela vera v fatalnost kriz. Prav malo jih je, ki bi z g. Julia-om v »Tempsu« delili upapolni optimizem: »tout s'arrangerait — vse se bo uredilo... Kdaj in kako? Ti dobrodušni optimisti so se očitno zadovoljili z nekaterimi zunanji simptomi, ki so obetali zboljšanje nezaposlenosti, dvig cen, lahna poživitev trgovine... Toda vse to le mimogrede kakor prijetna sanja. Že se čujejo glasovi drugih, ki gledajo globlje in ti so mnenja, da bo gospodarski red na sedanjih temeljih, če bi tudi začasno okrevljal ob obstoječe bolezn, v kratkem stresla še vse hušša mrzlica. Že dokazujejo natančno in s številkami, da bo še vedno milijone ljudi ostalo brezposelnih na cesti, čeprav bi se obnovilo gospodarstvo v celotnem nekdanjem pogonu. Novi izumi in novi stroji so ti soče delovnih rok izločili iz delovnega procesa. Ne bo dolgo, pa bodo skladišča zopet polna in sedanja tragedija delovnega ljudstva se prične znova v še strašnejši obliki.

Sredi tolikšnih gospodarskih stisk se pojavlja ideja o »načrtnem gospodarstvu« (l'économie dirigée — Planwirtschaft) kot realna gospodarska formula. Ob tem magičnem odkritju je naenkrat vse navdušeno, že zato, ker si vsakdo predstavlja pod tem izrazom od njea zaželjeno gospodarsko obliko, ki bo vse uredilac. V resnici tudi utegne biti kakih dvajset gospodarskih sestavov, ki se nam predstavljajo kot »načrtno gospodarstvo«. Vendar pa je večina tistih, ki se navdušujejo za takšno načrtno gospodarstvo, mnenja, naj bi država bila tista, ki bi vodila gospodarsko življenje po trdnem določenem, vezanem načrtu. Predvsem se za takšno ureditev gospodarstva navdušujejo socialisti kakor seveda tudi komunisti, ki so izločili svobodno konkurenco na ta način, da so vse prebivalstvo prisiljeno organizirati in razdeliti v dve gospodarski državni panogi: konsumno in produktivno, pri čemer je Rusija zaenkrat v tako srečnem položaju (ker njeno gospodarstvo še ni polno razvito kakor v drugih državah), da lahko teži vsi stroji in so vsi delavci zaposleni, ne da bi pri tem preveč producirala. Vendar gospodarsko krizo občuti in še zelo bridko tudi sovjetska Rusija.

Kaj naj torej sodimo o stvari?

Samo po sebi se razume, da je vsak razumen človek za red v gospodarstvu. Kapitalizem je s svobodno tekmo sil razvaljal red v gospodarstvu, pokazalo se je, da svobodna tekma, dasi je v nekkih mejah dopustna in gotovo koristna, nikakor ne more ravnati gospodarstva, kar je tudi izkušnja zadosti dokazala, ko se kriva načela individualističnega duha uveljavila v življenju. »Zato je nujno potrebno, da se gospodarstvo zopet podvrže in podredi pravemu in uspešnemu vodilnemu načelu, kakor pravi Pij XI. v »Quadragesimo anno«. Toda, ali naj bo država tista, ki naj vodi gospodarstvo? Da in ne. Namen in zadnji cilj države je dobrobit državljanov. Zato je gotovo tudi njen namen oziroma naloga njenih organov, da pazijo na tako važno življenjsko panogo, kakor je gospodarstvo, da ga nadzirajo in usmerjajo k njegovemu namenu, to je obli dobrobiti. Popolnoma zgrešeno pa bi bilo, ako bi kdo hotel državi odmeriti v gospodarstvu isto vlogo, kakor jo ima n. pr. ravnatelj v podjetju in kakor si stvar zamišlja socialistična doktrina, ki zre v državi nekakšnega vsemočnega podjetnika. — Država ima že danes mnogo preveč funkcij, da bi mogla vse res smoteno in s pridom vsiliti. K tej vsemočnosti, ki jo država že danes uživa na vseh mogočih področjih, ji je gotovo mnogo pripomogla neka prav izrazita duševna lenoba sodobnega rodu, ki ob vsaki priliki in spričo vsake naloge, ki se pojavi, pa naj bo na kateremkoli področju, mirno in apatično beseduje; to je stvar države, to naj uredi država. Morda je ta pojav, ki je prav posebna oznaka sodobne družbe, šele drugolen: da je namreč država baš radi tega, ker je potegnila vse funkcije nase in vzela posameznikom in manjšim edincem vsako samorazlo delavnost, ubila prepotrebno in prekoristno privatno iniciativo.

Toda če je kje potrebna privatna iniciativa, je gotovo v gospodarstvu. Naloga države pa je, da za vse gospodarske podvige nadzoruje, čuva, sili, zabranjuje, kakor nanašajo prilike in zahteva potreba. Pozdraviti je treba vsako iniciativo državnih organov, ki hoče usmeriti gospodarstvo po enotnem načrtu in urediti organizirano gospodarstvo v nasprotju z neorganiziranim gospodarskim kaosom, ki je tako značilen za kapitalistično gospodarstvo. Taki načrti morajo biti vsaj zelo koristna gospodarska orientacija. Znanstveno delo, ki so ga na tem polju izvršili n. pr. sovjetski pa tudi fašistični gospodarstveniki, lahko služi kot teoretična podlaga in orientacija za gospodarske načrte tudi po drugih deželah.

Zato pa še ni treba, da bi si država prilastila kak monopol na gospodarstvo in si ga kratkomalo lastila kot izključno, njej pripadajočo domeno. — Mnogo bolj nujno, kakor da država na takšen centralističen način vodi gospodarstvo in pri tem svo gospodarstvo moč združi v rokah nekaj družb

Zakaj je bila konferenca MA potrebna:

Velesile proti „malim državam“

Angleški načrt: Kako krotiti „male“

Belgrad, 20. dec. 1. Konferenca male antante je končala svoje delo. Tiho, brez hrupa se je odpeljal dr. Beneš domov v Prago, noroj mu sledi tudi Titulescu. Nekaj izrednega, kar se je splošno opazilo, je bila skrajna molčečnost češkoslovaškega zunanjega ministra, ki je sicer vedno dobre volje in vedrega razpoloženja. Topot je bil tih in tisti oblak, ki ga je prinesel s seboj iz Zeneve, ga ni zapustil za časa njegovega bivanja v Belgradu. Časnikarje je odklanjal in ni i svojim kolegom ni dovolil, da bi odgovarjali na vprašanja, ki so jih časnikarji pripravili. Tudi Titulescu, ki zna razgibati vso Evropo in na katerega je bil Belgrad najbolj radoveden, se je nekam tajinstveno plazil od hotela do zunanjega ministrstva. On je razočaval, če govorimo s stališča radovedne publike. Tudi uradna izjava, ki jo je prečital naš zunanji minister v imenu vseh treh, je kratka, stisnjena, nekam popolnoma izjeta, kakor da ne bi imela nikake vsebine. Iz najbližjih krogov konference ni prodrla prav ničesar v javnost.

Pač pa je prispela v Belgrad neka druga vest in sicer iz Zeneve, ki je posvetila globoko v razgovore med tremi državni male antante. »Journal des Nations«, ki je poluradno glasilo Zveze narodov, je posvetil članek mali antanti, v katerem daje informacije, ki se jih doslej še ni nikjer drugod slišalo in ki prej ko slej virajo iz krogov tajništva Zveze narodov. »Journal des Nations« razmotriva joč o dnevnem redu belgrajske konference, pravi med drugim, da je sklicanje konference male antante bilo zaradi tega neobhodno po rebo, ker se je med velesilami pojavila neka nova želja po medsebojnem zbližanju v neprilog malih držav. Na zadnji seji razorožitvene konference namreč je prišlo javno do izbruhla nesoglasja med malimi in velikimi državami. Angleški ministrski predsednik MacDonald namreč je izrazil stališče, da ne gre, da bi pri odločevanju problemov svetovne politike glas kakšne male dvomilijunske države zalegal glas toliko, kot pa glas kakšne velesile. Mussolini je od svoje strani podprl stališče angleškega premierja, ki hoče napraviti konec tej neupravičeni diskriminaciji pri

Zvezi narodov in uvesti zopet hierarhično podrejenost malih držav velesilam v vseh velikih vprašanjih sve ovnega značaja. Male države da imajo sicer pravice, katere je treba šteti, toda ne sme se jim dovoliti, da bi strelele za vodilno vlogo.

V zvezi s tem stališčem, ki ga je angleško zastopstvo v Zenevi načelno in dosledno že dolgo izvajalo, ker se je vprašanje nemškega moratorija za reparacije kakor tudi vprašanje nemške enakopravnosti v oboroževanju rešilo brez prisotnosti malih držav, ki so čakale v predsobi in ka erim so velesile nato kratko sporočile rezultat svojih posvetovanj, v zvezi s tem stališčem torej se je sprožila tudi misel, da bi si velesile nekako podelile Evropo v interesne cone. Male države je treba krotiti in vsaka velesila bi si rezervirala v Evropi en kos, nad katerim bi izvajala varuštvo. Mussolini bi si rezerviral Podonavje in Balkan do Bospora, severni del Evrope pa bi bil prepuščen Nemčiji. MacDonald a Mussolini sta v tem pogledu zelo konkretno izrazila svoje stališče. Herriot je z ogorčenjem, tako se sliši, zavrnil takšen načrt, a se ni protivil dosti energično predlogu, naj se male države prisilijo, da se pokoravajo odločitvam velikih. Načrt je torej ostal in to je med drugim odločilo malo antanto, da je sklicala izreden sestanek, na ka erem je predvsem in v prvi vrsti hotela manifestirati, da je strujen organizem, ki zastopa 60 milijonov ljudi, torej da je njegov glas enak glasu kakšne velesile.

Ma'a antanta - velesila

In slednja točka je tudi razvidna iz uradnega komunikeja, edina, ki je vsaj nekoliko jasno izražena. Ustanovil se bo stalen meddržavni svet in stalno tajništvo male antante. S tem se je hotelo povedati tole: v vprašanju razorožitve, v vprašanju vojnih dolgov, v vprašanjih, ki se tičejo varnosti dosedanjih meja, kakor tudi v boju proti revizionističnim strujam v Evropi ne obstojajo več ločene države Češkoslovaška, Romunija in Jugoslavija, ampak ena sama velesila, ki se imenuje mala antanta.

Italija bi segla po Balkanu

Rim, 20. dec. Rezultati konference male antante v Belgradu, ki se izražajo predvsem v permanentni komisiji treh ministrov in ki pomenijo očitno okrepitje prijateljskih vezi med Jugoslavijo, Češkoslovaško in Romunijo, so zelo slabo vplivali na politično razpoloženje v Rimu. Tam so namreč s pretiravanjem znanega incidenta v Trogiru in s poskusi, odlučiti mali antanti Romunijo, katero so strašili s popolno osamljenostjo, ako bi bila napadena od Rusije, hoteli povzročiti razpoko v stavbi male antante — so se pa sedaj morali prepričati, da je ta trud fašistične zunanje politike bil popolnoma zaman.

Zato se seveda ta nejevolja rimskih krogov obrne sedaj v prvi vrsti proti Franciji in seveda tudi proti gospodu Wickham Steedu, ki je v znanem članku razkrit fašistični načrt italijansko-avstrijsko-madžarske antante v sporazumu z Nemčijo, ki naj v Evropi ustanovi italijansko-nemško hegemonijo in prvotno obstoječe mirovne pakte. Fašistični tisk se nad tem bolj ogorčuje, ker je sedaj tudi oficijozni »Temps« Steedova odkritja več ali manj izrečno potrdil kot resnična in spričo tega pozval države male antante, da čim bolj utrdijo svoje medsebojno zavezništvo, da se italijanski načrti paralizirajo. Zlasti pa je zadel rimske kroge Pertinaxov članek v »Echo de Paris«, v katerem ta ugledni žurnalist trdi, da ni izključeno, da ni bil znani trogirski incident, kjer so porušili nekake benediktanske leva, povzročen od agentov provokatorjev, na vsak način pa da je ta dogodek služil Italiji samo kot preteveza, da prisilji k izvajanju svojih anti-francoskih in antimirovniških načrtov. »Echo de Paris« pravi, da sta si Italija in Nemčija hoteli razdeliti sferi vpliva v centralni Evropi in na Balkanu, in opominja države male antante, naj se še bolj strnejo med seboj, spominjajoč se besed, ki jih je leta 1673 naslovil benediktinec Močenigo senatu: »Čeprav je treba stremeti za mirom, pa je škodljivo za vsako državo, ako iz ljubazni do miru gre tako daleč v svoji pasivnosti, da izgublja iz vida nevarnosti, ki grozijo v bodočnosti.«

in poindence, česar uničujejo posledice smo znova in znova morali tudi pri nas na lastni koži bridko občutiti — se nam zdi potrebno, da s primernimi zakoni upostavi pravico in zatre zlo in nered v gospodarstvu. Ni treba nobenih enket, pogledjmo samo v obraz realnosti, pa vidimo, kako kapital tudi še danes služi ogromne, nezasluzene dobičke, kako se po lastnih izrazih Pija XI. »ne kopiči samo bogastvo, temveč se kupi tudi strahna moč, gospodarstvo samosilje in samodržstvo, in sicer pri nekaterih, ki po večini niti niso lastniki kapitala, temveč le skrbniki in upravniki, a ravna jo z njim po svoji volji.« Najhuše samodržstvo je pri tistih, ki gospodujejo nad posodo in kreditom po mili volji in nekako upravljajo kri, ki po njej vse gospodarstvo živi. Povsod vidimo, kako nova plutokracija »bije hud boj za moč v državi, da potem državne sile uporablja za tekmo v gospodarstvu. Plutokracija je tista privilegirana družabna kasta, ki jo najče-

šče najdemo pri državnih krmilih, in ki zna, ker ima denar, s časopisjem pa tudi drugače z raznimi lepo donečimi patriotičnimi gesli, ki jih spravlja v javnost, skrivati svoje prave, umazane dobičkarke namene, ki jih ima z državo. Prav in pravično bi bilo, ko bi države zlasti v časih takih velikih gospodarskih kriz, kakor jo sedaj preživljamo, s trdnimi zakoni preprečile to nezasluzeno kopičenje bogastva v rokah nekaj družb in posameznikov. Takšna čisto navadna pravičnost bi bila bolj učinkovita socialna reforma kakor pa vsi poskusi »državnega načrtnega gospodarstva«. Če je v kaki smeri potrebna državna intervencija, je gotovo tukaj. — Res, da prave reforme v gospodarstvu ni pričakovati brez preosnove duš in sra, česar nikakor ne preziramo. A vsaj neka količina tudi snovnih dobrin je potrebna, da more človek živeti primerno človeškemu dostojanstvu in kultivirati svojo duhovnost.

Drin.

spadajo semkaj: zaključitev medsebojne trgovinske pogodbe, sklenitev veterinarske in konzularne konvencije, zgraditev mostu preko Donave, dogovor o Sipskem kanalu, likvidacija povračila za premoženje banatskega dobrovoljskega polka, povračilo odškodnine za izvršene agrarne reforme v Romuniji in Jugoslaviji bodisi državljanom bodisi institucijam in še nekatera druga manj važna obmejna vprašanja. Razen tega je bilo na današnji

Titulescu

konferenci sklenjeno, da se cerkveno in versko vprašanje reši na ta način, kakor to zahtevajo obojestranski interesi.

Z obeh strani se je v teku razgovorov pokazala izredna uslužnost, da se za vsa ta vprašanja najde čim ugodnejša rešitev, kakor je to pač že navada med Romunijo in Jugoslavijo, da rešujeta vsa svoja sporna vprašanja sporazumno, kakor je bila že praksa v preteklosti. Vsekakor bodo načelni sporazumi v vseh gornjih vprašanjih omogočili zunanijima ministroma obeh držav, da bosta imela na razpolago več časa za proučevanje vprašanj splošne politike, a katerimi so v zvezi interesi obeh držav. Kaže, da bo temu načelnemu sporazumu, ki je bil danes dosežen med obema zunanjima ministroma, v najkrajšem času sledilo imenovanje posebnih strokovnih komisij, ki bodo imele nalogo, da realizirajo vse to, o čemer sta se danes načelno sporazumela Titulescu in Jevtič.

Sedež tajništva MA

Bukarest, 20. dec. Ž. Današnji »Adeverule« poroča, da bo novo ustanovljeno tajništvo male antante imelo svoj stalni sedež v Zenevi.

*

Demonstracije na Reki

Reka, 20. dec. Ž. Snoči je bila v fašističnem domu komemoracija za fašistom Lucianom, ki je umrl na Krku. Dolžnosti je prevzel novi pokrajinski tajnik fašistične stranke Catalini. Po spominski slavnosti so fašisti nosili italijanske in dalmatinske zastave po mestnih ulicah ter z najgršimi besedami vzklikali proti Jugoslaviji. Pred poslopjem jugoslovanskega konzulata in pred mostom, ki veže Reko s Sušakom, so demonstranti ponovno burno kričali proti naši državi.

Bombe v Zajčarju

Belgrad, 20. decembra. AA. Prošlo noč okoli 23. ure so neznanzi vržli v smeri proti vojašnici, ki stoji zunaj mesta, 14 ročnih bomb, od katerih 2 nista eksplodirali. Eksplozija ni napravila nikakšne škode. Bombe so sistema »Odrine«, kakršne rabijo bolgarski četaši. Oblast je uvedla preiskavo za storilce po sledovih, ki vodijo proti bolgarski meji.

Ban na dopustu

Ljubljana, 20. dec. AA. Ban dr. Marušič je nastopil z današnjim dnem tritedenski redni dopust. Za odsotnosti ga bo nadomeščal pomočnik bana dr. Pirkmajer, ki bo sprejemal stranke ob torkih in petkih od 11 do 13.

Hišni posestniki v Belgradu

Belgrad, 20. dec. 1. Tukaj se mudijo zastopniki hišnih posestnikov iz vse države. V teku današnjega dneva so posetili merodajne osebe ter jim izročili obširno spomenico, v kateri protestirajo proti novim davščinam, ki so predvidene v naknadnih in izrednih kreditih, o katerih bo ravno jutri razpravljal senat. Radi tega so zastopniki hišnih posestnikov izročili spomenico tudi senatu. Iz Ljubljane je v deputaciji g. Fröhlich.

„Haarglanz“ je enakega pomena za lasno higieno. Kako ostanejo lasje zdravi? Z rednim izpiranjem s sredstvom »Črna glava« — Haarglanz — po vsakem umivanju glave. Sredstvo »Haarglanz« ravna in proži omehčane lase in odstrani vse alkalčne ostanke v laseh. Lasje se na ta način nevtralizirajo, postanejo prožni ter zablistijo v čistem sijaju. Za lase je to prava pomlajevalna kopel. »Haarglanz« je priložen vsakemu zavojčku »Črne glave«, zraven pa so tudi praktična očala proti peni, ki omogočajo umivanje glave z odprtimi očmi.

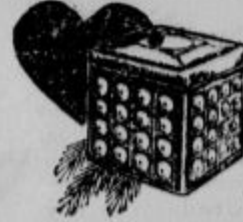
6

K prazniku krasno božično dozo s kavo Hag

Darilo, katero vsakega razveseli. Dozo dobite brezplačno!

Ako Vaš trgovec teh doz za darovanje kave Hag ne prodaja, prosim obrnite se na: Kava Hag d. d., Kaptol 10, Zagreb.

Izjava nove francoske vlade

Ureditev financ

Pariz, 20. dec. tg. Vladna izjava Paul-Boncourja bo imela tri poglavja: splošno, finančno in glede zunanje politike. Prvo poglavje označuje formulo, da se bo nadaljevala Herriotova politika. Drugo poglavje bo imelo Cheronove načrte o načrtih reda in varčevanja. Finančni minister hoče modernizirati državno upravo in objavljati vsak mesec izkaze o dohodkih in izdatkih itd. Ne bo se pa dotaknil plačil v pokojnin. Njegovi predniki so proračunske izdatke za leto 1933 že znižali od 56 na 50 milijard. Deficit, ki še ostane, pa hoče Cheron pokriti tako: z novimi odredbami za varč-

vanje 1.5 milijarde, z novimi zvišanji davkov 2.5 milijarde in z novimi posojili 3.5 milijarde. Govori se, da namerava Cheron naložiti enkratni krizni davek v višini 10 ali 20 odstotkov povprečne dohodnine zadnjih treh let. Zunanje politično poglavje pa obravnava vprašanje dolgov. Paul Boncour bo zelo na kratko izjavil, da smatra nova vlada glasovanje poslanske zbornice, po katerem je Herriot padel, za gotovo dejstvo. Kljub temu pa bo vlada poskušala obnoviti pogajanja z Ameriko.

Hooverjeva spomenica o vojnih dolgovih

Ameriki se odpirajo oči

Pariz, 20. dec. fr. Se po ostavki Herriotove vlade, ki jo je izzval vprašanje plačila decembrskega obroka Ameriki, so se vršila po francoskem poslaniku v Washingtonu g. Claudelu pogajanja z Ameriko. Pogajanja sama niso imela očitnega značaja, pač pa sta se obe vladi trudili, da bi po ostrih nastopih francoske zbornice proti Ameriki ne prišlo do hujšega konflikta in nepopravljivih incidentov tako med francosko kakor ameriško javnostjo. Hoover se je posebno prizadeval, da bi pomiril kongres, ki je stalno proti brisanju evropskih dolgov; tako je Hooverjeva vlada skušala vsemu sredstvu zatreti razne poskuse bojkotiranja Francije in francoskega blaga. Hoover je svoje spomenice na kongres sestavil kmalu po ostavki Herriotove vlade, pač pa je ni hotel objaviti in je čakal, da se položaj razčisti, posebno z imenovanjem nove francoske vlade.

V smislu pomirjevalne taktike, ki jo je zavzela Hooverjeva vlada po ostavki Herriotovega kabineta, je sestavljena tudi poslanica na kongres, ki je bila danes objavljena. Hoover v svoji spomenici priznava, da je revizija medzaveznih dolgov predpogoj za obnovitev svetovnega gospodarstva in temu dosledno dostavlja, da bi bil pripravljen pristati na revizijo, če bi vedel, da bi mu v tem pogledu sledil tudi kongres. Da je Hoover v resnici za revizijo, dokazuje tudi dejstvo, da v spomenici predvideva ustanovitev posebnega odbora, ki naj bi imel nalogo proučiti to vprašanje. Kongres sam je proti ustanovitvi takšnega odbora, ker se zaveda, da je to prvi korak k reviziji medzaveznih dolgov, toda vlada ima v zadevi ustanovitve odbora popolno avtonomijo in kongres se ne more vtičati v zadevo. Značilno je tudi, da bodo v smislu Hooverjeve spomenice člani tega odbora obenem ameriški predstavniki na bodoči svetovni gospodarski konferenci, na kateri naj bi se po želji Francije in Anglije končno rešilo tako važno vprašanje medzaveznih dolgov. To mesto glede gospodarske konference predstavlja gotovo koncesijo Franciji, saj je francoska zbornica prav v predlogu, s katerim je zrušila Herriota, zahtevala od vlade, naj sporazumno z Anglijo nujno izkove sklicanje mednarodne konference, na kateri bi končno napravili konec plačevanju političnih mednarodnih dolgov.

Hoover je na drugi strani napravil poklon kongresu s tem, da je povdaril, da bi bilo treba ponovno proučiti vprašanje revizije vojnih dolgov zlasti glede tistih držav, ki so plačale decembrski obrok. V kongresu samem in med angleško javnostjo je veliko nerazpoloženje proti Franciji prav radi tega, ker ni ostenativno hotela plačati decembrskega obroka. Tako, da so n. pr. potniki, ki so že kupili listek za turnejo na morju na nekem francoskem parniku, vrnili listke v trenutku, ko je bilo treba odpotovati, in najeli italijanski parnik.

Po izvolitvi Roosevelta za predsednika republike nima več Hoover potrebne avtoritete, da bi mogel rešiti vprašanje medzaveznih dolgov, pač pa je že iz spomenice razvidno, da si je nadel nalogo, da bi spravil to vprašanje iz stanja akupnosti in pomiril ameriško javnost ter tako pripravil ugodnejša tla za pogajanja, ki jih bo vodil Roosevelt. Nikakega dvoma ni več o tem, da bo tudi v Ameriki v kratkem zmagalo prepričanje, da je ameriška zahteva po nadaljnjem plačevanju evropskih

dolgov spričo sedanje gospodarske stiske absurda. Ze Hoover sam poudarja v spomenici, da mora Amerika stremeti za tem, da z vsemi razpoložljivimi sredstvi — med te spada prav gotovo znižanje ali celo brisanje medzaveznih dolgov — prepreči polom evropskih valut. To mnenje je pridobilo tla posebno med ameriški bančnimi krogi, ki so v tem smislu že stopili v stik z bodočim predsednikom Rooseveltom. Tudi bodoči kongres, v katerem bodo prevladovali demokrati, ne bo tako odporen več proti črtanju medzaveznih dolgov.

V umiku, ki se pripravlja v Ameriki, ne vidijo v Parizu čina mednarodne solidarnosti, pač pa samo sad premišljene taktike, ki računa že z danimi dejstvi. Dejstvo je namreč, da se danes ne najde niti v Angliji, ki je plačala decembrski obrok, politiki ali finančniki, ki bi se upal zagovarjati potrebo, da Anglija še naprej plačuje dolg in s tem izvršuje obveznosti redno podpisane mednarodne pogodbe. Vsi listi in vse finančne revije so si edini v tem, da je Anglija sicer plačala, a da je pri tem imela isti namen kakor Francija, t. j. da bi po drugi poti dosegla isti smoter, da ne bi plačala nikdar več. Francozi so se pogumno uprli in dali tako duška svoji politični logiki: Če Nemčija ne plačuje več nam, ne bomo tudi mi plačevali Ameriki. Angličje ne ljubijo ostenativnih gest, zato so ubrali drugo pot, dasi jih je stala v času strahovite depresije funta 95 milijonov dolarjev.

Glasovi k spomenici

Roosevelt

Washington, 20. dec. ž. Roosevelt je odklonil izjavo o konferenci, ki jo je predlagal Hoover. V krogih, ki so blizu novemu predsedniku, izjavljajo, da je Roosevelt absoluten nasprotnik vsakega sodelovanja s Hooverjem, v kolikor gre za imenovanje odbora za vojne dolgeve. Roosevelt se odločno brani, da bi se ga sedaj vmešavalo v ta spor.

Reeresalire

Washington, 20. dec. ž. Dopisnik Reuterjevega urada poroča, da je Hoover sklenil, predložiti kongresu, da mu da pooblastilo o prepovedi izvoza orožja v one države, ki so neprijateljsko razpoložene napram Ameriki. Pri tem pa ne bo imenovana nobena država, v katero bo prepovedan uvoz orožja.

Senator Borah

Washington, 20. dec. ž. Senator Borah je odobrili Hooverjevo spomenico in jo bo podpiral. Izjavil se je za svetovno konferenco, na kateri bi razpravljali o razorožitvenem vprašanju in o problemu vojnih dolgov ter o valutarnem vprašanju. Hooverjevo spomenico je odobrilo tudi več demokratskih in republikanskih politikov.

Anglija

London, 20. dec. ž. Po zanesljivih informacijah se angleška vlada pripravlja, da pošlje v Washington posebno delegacijo, ki bi proučila z ameriško vlado vprašanje vojnih dolgov. Kot glavnega delegata omenjajo državnega tajnika za finance Nevilla Chamberlaina. Zatrjujejo, da je ameriški poslanik v Londonu Mellon prevzel nase dolžnost, da pripravi teren.

Drugi kabinet de Broquevilla v Belgiji

Katoliško-liberalna koalicija

Bruxelles, 10. decembra.

Gospodu de Broquevilla, vodji katol. stranke, se je po dolgih in težavnih pogajanjih posrečilo, da sestavi vlado, ki predstavlja koalicijo med katoliško stranko in liberalci. Ker so bili pri zadnjih volitvah novembra meseca liberalci poraženi (dobil so namreč 24 mandatov mesto prejšnjih 28, dočim so dobili socialisti, ki so imeli v prejšnji zbornici 71 mandatov, 73, katoličani pa, ki so imeli v prejšnji zbornici 76 poslancev, 79), se ta rešitev zdi nekoliko nenaravna. Bila pa je neizogibna, ker se katoličani s socialisti niso mogli sporazumeti glede temeljne linije vladne politike. Zato je rešitev položaja prešla v roke gospoda Devèze, šefa liberalne stranke, ki je v sporazumu z de Broquevillom skušal ustvariti takozvani nacionalni blok iz vseh treh strank. Socialisti, ki očitno hočejo ostati v načelni opoziciji, so porabili okolnost, da jim je staval ponudbo za vladno koalicijo Devèze namesto Broquevilla, za to, da so vsaka pogajanja a linije odklonili.

Zaradi tega so sklenili katoličani kompromis z liberalno stranko, ki omogoča vlado na podlagi onih smernic, ki so bile merodajne že v prejšnjem kabinetu od oktobra 1932, kateri je predstavljal katoliško-liberalno kolaboracijo. Glavne črte tega sporazuma so: 1. da se delavska prestavodajna ne sme spreminjati in da ostanejo brezposelnosti podpre, ki so podjetnikom trn v peti; 2. nadaljevala se bo jezikovna reforma v smislu avtonomije za Flamce, posebno na polju justice in vojaštva;

3. preprečila se bo tako protidomovinska propaganda komunistov kakor tudi poizkusi onih Flamcev, ki stremijo za ocepitvijo od Belgije; 4. konfesionalna šolska politika sloj ko prej vsaj v glavnih potezih ostane in se liberalcem dovolijo nekateri manj znatne koncesije v tem oziru.

V novem kabinetu so ostale povečini iste osebnosti kakor v prejšnjem kabinetu grofa de Broqueville. Glavna sprememba je v tem, da je vstopil v kabinet šef liberalne stranke gospod Devèze, ki je prevzel ministrstvo narodne obrambe. Razmerje med katoliškimi in liberalnimi ministri je 8:5, dočim je bilo v prejšnjem kabinetu 7:5. Iz katoliške stranke kot take so v kabinetu 3 krščanski demokrati, ki tvorijo skrajno levo krilo katoliške stranke in so topot prav tako kot zadnji, posebno po prizadevanju episkopata, nastopili pri volitvah solidarno s stranko. Flamci so v novem kabinetu zastopani po dveh članih.

Naloga novega kabineta ne bo lahka in se glasi kakor poved drugod po svetu: finančna reforma na podlagi maksimalnega varčevanja, ravnošje izredno deficitnega proračuna in zdravljenje socialne mizerije.

Socialisti, ki so mesto odgovornosti za razmere, katere so po velikem delu zakrivali sami, prevzeli sedaj demagoško vlogo opozicije, pišejo seveda, da je vlada gospoda de Broquevilla najbolj reakcionarna, kar jih je kdaj videla Belgija po vojni.

Razorožitvena konferenca

Spor o sporazumu

Berlin, 20. dec. tg. V »Kölnische Zeitung« je izšel nedvomno očiščeni in inspiriran članek, ki izjavja, da ima Havasova izjava z dne 15. decembra o ženevskem dogovoru petih volenih očitno namen, poskusiti dati pogodbu naknadni pomen, ki naj bi zopet razveljavil koncesije, katere je dala Francija s tem, da je sprejela ta ženevski dogovor. List navaja, da se na ta način ne more pospeševati potrebno zaupanje kot predpogoj za uspeh razorožitvene konference. Glede opazke, da je enakopravnost priznana samo kot cilj, ne pa kot izhodišče, se sklicuje članek na edino merodajno angleško besedilo, po katerem se enakopravnost ne priznava kot cilj, temveč kot načelo za nadaljnje konferenčno delo. Izvedba enakopravnosti se mora na konferenci sami izbojevati. Nemčija je v nasprotju s Havasovi trditvami slavlila kot pogoj za svoj povratek na razorožitveno konferenco, da se vojaški strokovnjaki sporazumejo o izvedbi enakopravnosti, in se nikdar ni izjavila proti razmotrivanju francoskih želj po varnosti, temveč samo ni priznala, da bi bilo njihovo uresničenje predpogoj za nemško enakopravnost. Kot dragoceno priznanje smatra članek Havasovo izjavo, da se ima peti del versailleske mirovne pogodbe nadomestiti z razorožitveno konvencijo. Da stopi ta konvencija v veljavo šele potem, ko jo ratificirajo vsi udeleženci, se to ne pravi, da bi Nemčija bila zadovoljna s kakimi metodami zavlačevanja nemške zahteve po enakopravnosti. Dobro bi bilo, da bi se nihče ne udajal zmotam o odločnosti nemškega naroda.

Izjava poljskega ministrskega predsednika

Vsepovsod mir, red, zaupanje

Varšava, 20. dec. ž. Ekspoz, ki ga je imel te dni predsednik poljske vlade Prystor o gospodarskem položaju v Poljski, je povzročil veliko zanimanje v vsej javnosti. Predsednik vlade se je izgovarjal v svoji izjavi besede: kriza, ki je bila že tolikokrat vedno in vedno ponavljana od vseh strani. Hotel je praktično orisati pravi razlog sedanjih gospodarskih težav. Primerjal je stanje trgovinskega prometa v prvem polletju 1929, ki se je v 48 državah zmanjšalo za okrog 60%. Tudi Poljska je stalno čutila padanje trgovinskega prometa. Prystor je naglasil, da se Poljska z uspehom bori s krizo in ni dopustila, da se desorganizira gospodarski aparat. Vzdržala je stabilnost valute in ni vpeljala deviznih omejitev. Zato je Poljska doživela tudi ugodne trenutke. Predvsem v njej ni panike, mir vlada vsepovsod.

Nemška notranja politika

V Nemčijo se vrača mir?

Berlin, 20. dec. tg. Državni predsednik Hindenburg je danes izdal že napovedano zasilno naredbo za ohranitev notranjega mira. Ta naredba ukinja pred vsem proti-terorsko naredbo iz meseca avgusta in izjemno sodišče proti političnim nasilnostim ter navaja kot razlog, da je med tem nastalo politično pomirjenje. Ukinjene so tudi naredbe o omejitvi tiskovne svobode in zborovalnega prava. Tudi javni sprejdi in manifestacije so zopet dovoljene. Samo še do 2. januarja veljajo predpisi notranjega premirja z ozirom na božični mir. Zakon o varstvu republike, ki poteče koncem leta, se razveljavi takoj. Nasilnosti ali zasramovanja državnega predsednika pa se bodo še nadalje kaznovala z zaporom ne pod tri mesece, če ne bo izrečena ostrejša kazen. S kazensko pravniimi določbami so zaščitene tudi državne barve in ustava. Obdržita pa se dve omejitvi javne svobode, t. j. pravica policije, da sme pošiljati svoje pooblaščenke na javna zborovanja in pravica najvišje deželne oblasti, razpuščati društva, katere bi kršila paragrafe o veleizdaji. Končno zahteva tudi še zakon o zlorabi orožja, da se izreče najmanjša kazen proti onim, ki bi oboroženi v politične svrhe prihajali skupno na javne kraje.

Seja senata

Za prehrano siromakov

Belgrad, 20. dec. I. Današnja seja senata se je pričela ob 10 dopoldne. Na njej je bil prečitani tudi dopis zunanega ministra, s katerim obvešča senat, da je kralj 30. novembra podpisal zakon o trgovinski pogodbi med Jugoslavijo in Avstrijo ter zakon o projektu konvencije o prislilnem delu. Nato so prešli takoj na prvo točko dnevnega reda: na konvencijo o označevanju tež na tovarih, ki se prevajajo po ladjah. Konvencija je bila soglasno sprejeta.

Druga točka dnevnega reda je bil zakonski predlog o spremembah in dopolnitvah zakona o podpiranju siromskih slojev s hrano. Poročilo odbora, ki je proučeval ta zakonski predlog, je podal senator dr. Sava Ljubibratić, ki je med drugim poročal, da je bil finančni minister po zakonu o prehrani od 3. marca 1928 pooblaščen, da po rešitvi ministrskega sveta stavi na razpolago ministrstvu za socialno politiko in narodno zdravje 150 milijonov Din za prehrano naroda. Ta znesek se je imel razdeliti med narod v hrani in gotovini, in sicer na področju vse države. S 31. 360 finančnega zakona za proračunsko leto 1928—1929 pa je bilo določeno, da se mora 50% gornjega zneska uporabiti za javna dela, in sicer za graditev cest in mostov. Tako je minister za socialno politiko in narod. zdravje izplačal za prehrano 79.237.042,25 Din. Z javna dela pa 40.068.678,96 Din. Državni blaginji je bilo vrnjenih 11.915.196,27 Din. S posebnimi pravili je bilo nato določeno, da se dodeljena brezobrestna posojila vrnejo v denarju v petih letih, in sicer prvi obrok do 31. decembra 1928 v višini 10%, drugi obrok do 31. decembra 1929 v višini 15%, tretji obrok do 31. decembra 1930 v višini 20%, četrti obrok do 31. decembra 1931 v višini 25% in peti obrok do 31. decembra 1932 v višini 30% od celotnega zneska. Ker so ostale velike vsote, okoli 67.320.845,93 Din, še med narodom, bi se morali ti zneski izterjati izvršnim potom. Da ne bi prišlo do tega, predvideva predloženi zakonski omenek, da se lahko plača dodeljena podpora v naravi po vrednosti blaga ali pa v denarju po borznem tečaju onega dne, ko se vrača dodeljeno posojilo.

Za njim je podal krajši ekspozé o predloženih spremembah in dopolnitvah zakona o prehrani od 3. marca 1928 minister za socialno politiko in narodno zdravje, nakar je bil predloženi zakonski omenek soglasno sprejet.

Tretja točka dnevnega reda je bil zakonski predlog o spremembah in dopolnitvah zakona o dovlitvi olajšav gozdarski industriji radi krize od 23. julija 1931. Poročilo finančnega odbora, ki je proučeval ta zakonski omenek, je podal senator dr.

Amnestija v Nemčiji

Berlin, 20. dec. tg. Amnestija za delikte, storjene iz zunanje-političnih nagibov ali radi gospodarske stiske, bo stopila v veljavo še pred božičem. Državni svet je danes popoldne sprejel zakon o amnestiji s 44 glasovi proti 19 glasovom Bavarske, Württemberske in Badena.

Po Berlinu ropajo

Berlin, 20. dec. tg. Danes je bilo v Berlinu zopet več napadov na trgovine, posebno za živila v vzhodnem delu Berlina. Napadaleci so odnesli veliko število perutnine, pripravljene za božič. Škoda je precejšnja. Skoraj ob istem času pa je bil izvršen tudi napad na konfekcijsko trgovino v predmestju Schöneberg, v katero je vdrl 25 mladih ljudi, ki so zastražili trgovca z revolverji, se oblekli v nove obleke, jih tudi pobasali v ovoje in potem odšli. Policija izjavlja, da pri teh sistematičnih napadih ne gre za dejanja obupa, temveč da gre za očitno po načrtu dogovorjene napade. Policijsko predsedništvo je izjavilo, da bo nastopalo proti takim napadom z najostrejšimi sredstvi.

Za olino industrijo

Belgrad, 20. dec. AA. Kmetijski minister je odredil, da se ustanovi pri kmetijskem ministrstvu fond za pospeševanje in gojenje oljnih rastlin. Ta fond se bo vzdrževal iz izrednih doprinosov po 150 Din za vsakih 10.000 kg semena, ki ga tovarnarji pripeljejo v tvornice, in sicer na koncu vsakega tromesečja. To vsoto bodo plačevala tele tovarne: 1. Prva hrvatska tvornica ulja, d. d. v Zagrebu, 2. Industrija ulja, d. d., Koprivnica, 3. Vojvodjanska fabrika ulja, komanditno društvo, Novi Vrbas, 4. Domača fabrika ulja, komanditno društvo, Novi Vrbas, 5. Fabrika ulja i takana, Joca Ogradijević, Veles, 6. Veleska šerajgovačka a. d., Veles, 7. Zanki, d. z. o. z. v Ljubljani, 8. Zabret & Co., d. z. o. z. v Primskem pri Kranju. Vplačila se bodo vršila pri Privilegirani agrarni banki.

Belgrad, 20. dec. I. Iz zapora okrožnega sodišča v Sremski Mitrovici je danes navsezgodaj že drugi pobegnil zloglasni zločinec Alojzij Horvat. Z njim je pobegnil tudi kaznjeneec Slavko Živković.

Belgrad, 20. dec. I. Upokojen je Franc Gabrijević, učitelj v Murski Soboti.

Znižanje uradnih plač v CSR

Praga, 20. dec. tg. Poslanska zbornica je danes ob velikem hrupu sprejela zakon o znižanju plač državnih uradnikov. Med glasovanjem so komunisti razgrajali in žvižgali, metali razne spise in skušali z ropotom onemogočiti razpravo. Le s težavo so preprečili dejanske spopade. Zakon je bil končno sprejet z glasovi vladnih strank.

Dunajska vremenska napoved: Se nobene bistvene izpremembe vremena ne bo.